

Avoim julkaiseminen Suomen yliopistoissa

Fakta Julkaistu 06.09.2014 klo 16:37 Kirjoittaja Tommi Kutilainen CC 4.0 BY

Tieteellisten julkaisujen kustantajia kritisoidaan siitä, että he tekevät usein julkisrahoitteen tutkimuksen tuloksista kaupallisen tuotteen, jonka ne myyvät tieteellisille kirjastoille. Huomattava osa yliopistojen kirjastojen hankintabudjeteista menee tieteellisten julkaisujen tilausmaksuihin, jotka nousevat noin viiden prosentin vuosivauhtia. Veronmaksajien ei pitäisi joutua maksamaan kahdesti.

CC 4.0 BY Minedu.fi

Avoimen julkaisun periaatteen mukaan tieteen tulosten pitäisi olla kaikkien käytössä ilman erillistä maksua. Tämä sopii myös tieteen sisäiseen logiikkaan, jonka mukaan tieteen menetelmien ja tuloksien pitäisi olla mahdollisimman avointa ja arvioitavissa. Tieteellinen julkaisu on avoimesti saatavilla, kun sekä tiedeyhteisö että suuri yleisö voi lukea sitä ilmaiseksi internetistä.

Avoin julkaiseminen on maailmanlaajuinen suuntaus. Noin vuosi sitten julkaistussa [Euroopan Komission raportissa](#) arvioitiin, että vuoden 2011 tieteellisistä julkaisuista noin puolet on avoimesti saatavilla ja avoin julkaisu kattaa jo noin 40 prosenttia vuosien 2004 ja 2011 välillä julkaistuista vertaisarvioituista artikkeleista. Suomessa [Suomen Akatemia kehottaa avoimeen tieteelliseen julkaisemiseen](#) ja suosittelee tutkimusaineistojen avaamista. Akatemia edellyttää, että tutkijat jo rahoitusta hakiessaan sisällyttävät tutkimussuunnitelmaansa lyhyen julkaisu- ja aineistonhallintasuunnitelman.

Toimivat mallit

Useimmilla suomalaisilla yliopistoilla on toimivat mallit, ohjeet ja tietokannat julkaisujen avointa julkaisua varten. Vakiintuneita tieteenalakohtaisia avoimia arkistoja ovat esimerkiksi fysiikan [ArXiv](#), [Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD](#) ja kielitieteiden [FIN-CLARIN](#).

Monet julkaisijat sallivat nykyään julkaistavaksi hyväksytyjen artikkeleiden rinnakkaisjulkaisemisen avoimessa arkistossa. Tutkijatunnisteen (ResearcherID) ja julkaisukohtaisen DOI-tunnisteen avulla rinnakkaisjulkaisuun tehdyt viittaukset ohjautuvat alkuperäiseen julkaisuun varmistaen tutkijalle oikeat viittauskertymät.

Vihreän linjan (Green OA) julkaisemisessa kirjoittaja pitää itsellään rinnakkainjulkaisuoikeudet ja kirjoittaja voi julkaista artikkelinsa avoimessa arkistossa, usein kustantajan määrittelemän karanteeniajan jälkeen. Kultaisen linjan (Gold OA) julkaisemisessa artikkelien lukeminen on ilmaista, mutta julkaisemisesta peritään maksu. Julkaisukulut vaihtelevat lehdittäin muutamasta kymmenestä useaan tuhanteen euroon. Suomen Akatemialta voi hakea rahoitusta tutkimustulosten julkaisukustannuksiin.

Tutkijan tehtävänä on etsiä artikkelilleen mahdollisimman vaikuttava julkaisu. Käsitykset sopivimmista julkaisuista vaihtelevat aloittain ja tutkimusalat ovat avoimuuden suhteen eri vaiheissa. Tieteellisten seurain valtuuskunta ylläpitää [Julkaisufoorumia](#), jonka avulla saa käsityksen arvostetuimmista julkaisuista.

Ohjeita ja tietoa avoimesta julkaisemisesta

[Helsingin yliopisto HELDA](#)

[Aalto-yliopisto Aaltodoc](#)

[Tampereen yliopisto TamPub](#)

[Tampereen teknillisen yliopiston TUT DPub -julkaisuarkisto](#)

[Jyväskylän yliopisto JYX](#)

[Itä-Suomen yliopisto UEF Electronic Publications](#)